

BİR DİL, BİR ADAM, BİR İDEAL, BİR HAYAT

Taha KILINÇ, 8 Şubat 2017

<https://www.yenisafak.com/yazarlar/taha-kilinc/bir-dil-bir-adam-bir-ideal-bir-hayat-2036044>

Onun ismini ilk kez İbranice hocam Ronit Hanım'dan duymuştum. “İbranice, geçtiğimiz yüzyıla kadar konuşulan bir dil değildi” demişti, “Ama o çıktı ve olağanüstü bir çabayla ölmüş bir dili diriltti”. Eliezer Ben Yehuda idi sözünü ettiği kişi. İsrail ve Kudüs'le ilgili okumalarım da daha sonra adına sık sık rastladığım Ben Yehuda, gerçekten de sıra dışı bir işi başarmış; İbranice'yi konuşulan, günlük hayatta kullanılan, modern bir dil haline getirmişti. 1858'de bugünkü Beyaz Rusya topraklarında dünyaya gelen Ben Yehuda, çocukluğunda din dili olarak öğrendiği İbranice'yi, güncel bir dile dönüştürmeyi kafasına koymuştu. 16 yaşına gelmeden Fransızca, Almanca ve Rusça da konuşmaya başlayan Ben Yehuda için, hayatta tek hedef vardı: İbranice'yi diriltip sinagoglardan ve tozlu kitap sayfalarından çıkarmak. Bunun için, günlük hayatta karşılaştığı herkesle İbranice konuşarak işe başladı. 13 Ekim 1881'de Paris'te bir grup arkadaşına ilk kez İbranice hitap eden Eliezer'in sözleri, “Modern dönemdeki ilk İbranice günlük konuşma” olarak kayıtlara geçti. Muhataplarının İbranice'yi anlayıp anlamadığını hiç önemsemeyen genç Eliezer'in taviz vermesi söz konusu değildi. Bir süre sonra, yakın çevresi, onunla iletişim kurabilmek için İbranice öğrenmek zorunda kaldı. Ben Yehuda, dil direnişinde ilk meyveleri elde etmişti.

Aynı yılın sonunda, henüz evlendiği eşi Devora ile Filistin'e gelen Eliezer Ben Yehuda, İbranice'yi diriltme planının ikinci ve üçüncü aşamalarını gerçekleştirmeye koyuldu. Öncelikle kendi ailesine İbranice konuşmayı şart koşan Ben Yehuda, İbranice bir gazete çıkarmaya ve dili Filistin'e göç eden bütün Yahudilere öğretmeye başladı.

Günlük hayatta mevcut olmayan bir dili insanlara öğretmek hiç de kolay bir şey değildi. Yeni kelimelerin karşılıklarını türetmek, oyun ve masallar yazmak, var olanları tercüme edip uyarlamak, okullar ve kurslar açmak, en önemlisi de insanları İbranice'nin yeniden konuşulur hale getirilmesi gerektiğine ikna etmek gerekiyordu. Eliezer Ben Yehuda, sabır ve inatla bütün bunları başardı. Yahudi ailelerin “sadece İbranice” konuşmasını teşvik için kampanyalar düzenledi, kendi ailesi de buna öncülük etti.

Ben Yehuda, tüm bunlar yaparken İbranice'nin günlük sözlüğünü ve dev bir lügatçesini hazırlamayı da ihmal etmedi. Üzerinde çalıştığı (ve ölümünden sonra ikinci karısı Hemda tarafından tamamlanan) lügatçe, bugün bile İsrail'in temel dil kılavuzu durumunda. Dil çalışmaları için kurduğu küçük komisyon ise, bugün İbranice Dil Akademisi olarak faaliyetlerini sürdürüyor.

Eliezer Ben Yehuda 1922'de, Kudüs'te tüberkülozdan öldüğünde, İsrail'in kurulmasına daha 26 yıl vardı. Ama yeni devletin dili de, kültür altyapısı da kurum ve metinleri de çoktan hazır-
dı. Ve bütün bunlar, ömrü boyunca tek başına deliler gibi çalışan bir adamın ve ondan ilham alanların çabalarıyla gerçekleşmişti.

Eliezer Ben Yehuda'nın hikâyesini öğrendiğimden beri her platforma paylaşıyorum. Öneme binaen, daha önce başka yerlerde de yazdım ve anlattım. Bize, aslında bizim de köklerimizde mevcut olan bir çalışma disiplini hatırlatması gereken bir hikâye bu çünkü: Klâsik dönemlerde İslâm dünyası da böyle 'çılgın' adamlarla doluydu. Herhangi bir dünyevi menfaat peşinde koşmadan sadece ideale odaklanan, şan-şöhret derdine düşmeden ömür boyu didinen gizli kahramanlardı hepsi. Çoğunun, yaşarken adı bile duyulmamıştı, ama ne büyük işler başardıkları ölümlerinden sonra anlaşıldı. Bugün birçok eseri, düşünce ve fikri onların bu cansıparane gayretlerine borçluyuz. Farkında olmasak da.

Bu örnekler, çabalarının sonucunu hemen görmek isteyen, başarıyı ekonomik kazançla özdeşleştiren, az bir gayretle büyük neticeler elde etmeye odaklanan bizim nesle epey yabancı. Teknolojinin hayatı kolaylaştırıcı etkisinin ciddi bir tembelliği de beraberinde getirdiği düşünülürse, günümüzde ideallere ömür adamak daha da zahmetli.

Ancak İslâm dünyası olarak içine düştüğümüz karanlık tünelden, başka çıkış yok. Temel meselelerimizi, eksiklerimizi ve yapmamız gerekenleri büyük bir ciddiyetle ele alarak, deliler gibi çalışmaktan başka çare yok. "Kahrolsun" diye slogan attığımız devletlerin, dünyevî görevlerini nasıl ciddiyetle ve inatla yaptıklarını düşününce hele...

Bu kitabı neden biz yazmadık?

Onca parlak söylem ve slogana rağmen, Kudüs konusunda dört başı mamur bir Türkçe kitap bulmakta zorlanıyordum epeydir. Güzel kitaplar vardı, evet; fakat tarihiyle, kültürüyle ve dini-siyasi yönüyle Kudüs'ü derinlemesine ele alan kapsamlı bir metin karşıma çıkmamıştı. Derken, bütün Batı medyasında "Kudüs'ü anlatan en iyi kitap" olarak reklamı yapılan "Kudüs: Bir Şehrin Biyografisi" (Pegasus Yayınları) Türkçe'ye çevrildi. Simon Sebag Montefiore imzalı 615 sayfalık kitabı heyecanla alıp okudum. Ama maalesef, hem yazarın İslâm'a ve Müslümanlara karşı iflah olmaz ön yargısı, hem de tercümedeki dikkatsizlikler, büyük bir hayal kırıklığına neden oldu. Kitabın kapağını kapatırken, "Şehirlerimizin hikâyesini neden biz yazmıyoruz?" demekten kendimi alamadım.